

Praktisch Burgerlijk Procesrecht



Noordhoff

Prof. mr. dr. C. Phillips
Mr. J.P.H. Timmermans
Mr. N.H.P.G. Sommers

5^e druk

Praktisch Burgerlijk Procesrecht

Prof. mr. dr. C. Phillips
Mr. J.P.H. Timmermans
Mr. N.H.P.G. Sommers

Vijfde druk

Noordhoff Uitgevers Groningen | Utrecht

Ontwerp omslag: G2K (Groningen/Amsterdam)

Omslagillustratie: iStockphoto

Eventuele op- en aanmerkingen over deze of andere uitgaven kunt u richten aan:
Noordhoff Uitgevers bv, Afdeling Hoger Onderwijs, Antwoordnummer 13, 9700 VB
Groningen of via het contactformulier op www.mijnnoordhoff.nl.

De informatie in deze uitgave is uitsluitend bedoeld als algemene informatie. Aan deze informatie kunt u geen rechten of aansprakelijkheid van de auteur(s), redactie of uitgever ontlenen.



0 / 20

© 2020 Noordhoff Uitgevers bv, Groningen/Utrecht, Nederland.

Deze uitgave is beschermd op grond van het auteursrecht. Wanneer u (her)gebruik wilt maken van de informatie in deze uitgave, dient u vooraf schriftelijke toestemming te verkrijgen van Noordhoff Uitgevers bv. Meer informatie over collectieve regelingen voor het onderwijs is te vinden op www.onderwijsauteursrecht.nl.

This publication is protected by copyright. Prior written permission of Noordhoff Uitgevers bv is required to (re)use the information in this publication.

ISBN (ebook) 978-90-01-59330-8

ISBN 978-90-01-59329-2

NUR 820

Woord vooraf

Praktisch Burgerlijk Procesrecht is geschreven voor studenten van juridische bacheloropleidingen. Het boek doet zijn naam eer aan door de buitengewoon praktische opzet. De tekst en de ondersteunende voorbeelden, intermezzo's, artikelen en figuren maken de theorie van het burgerlijk procesrecht voor de student begrijpelijk en toegankelijk. Door de gekozen opzet wordt het de student duidelijk op welke manier de theorie in de praktijk wordt toegepast. Met *Praktisch Burgerlijk Procesrecht* legt de student een stevige basis voor de privaatrechtelijke procespraktijk en raakt de student bekend met de toekomstige beroepspraktijk. Aanvullende informatie kan worden verkregen via www.burgerlijkprocesrecht.noordhoff.nl. Gedurende een aantal jaren heeft het burgerlijk procesrecht een aantal ingrijpende wijzigingen in het kader van de modernisering van de rechtspraak doorgemaakt. Om aan te sluiten bij de digitalisering van de samenleving en procedures sneller en eenvoudiger te maken, werd het programma Kwaliteit en Innovatie rechtspraak (KEI) ontwikkeld. In 2018 werd echter duidelijk dat de digitalisering van de rechtspraak grotendeels was mislukt en is het programma stilgelegd. Voorlopig behoort digitaal procederen in het burgerlijke recht niet tot de mogelijkheden. De vijfde druk van dit boek is gericht op het procesrecht zoals dit thans in de dagelijkse praktijk wordt uitgeoefend en gaat uit van geldende wet- en regelgeving. Digitale processen die tijdelijk van kracht zijn geweest worden buiten beschouwing gelaten.

Breda, december 2019

Charlotte Phillips

Serie Praktisch Recht

Praktisch Arbeidsrecht
Praktisch Bedrijfsrecht
Praktisch Bestuursprocesrecht
Praktisch Bestuursrecht
Praktisch Bijzondere Overeenkomstenrecht
Praktisch Burgerlijk Procesrecht
Praktisch Europees recht
Praktisch Fiscaalrecht
Praktisch Gezondheidsrecht
Praktisch Goederenrecht
Praktisch Internationaal recht
Praktisch Ondernemingsrecht
Praktisch Staatsrecht
Praktisch Straf(proces)recht
Praktisch Verbintenissenrecht

Inhoud

Inleiding 9

1 Kennismaking 11

- 1.1 Materieel en formeel burgerlijk recht 12
- 1.2 Functies van burgerlijk procesrecht 13
- 1.3 Bronnen van burgerlijk procesrecht 16
- 1.4 Algemene uitgangspunten 20
 - Samenvatting 23
 - Studie-eindvragen 25

2 Deelnemers aan het burgerlijk procesrecht 27

- 2.1 Procespartijen 28
- 2.2 Rechtsbijstandverleners 31
- 2.3 De gerechtsdeurwaarder 34
- 2.4 De griffier en de gerechtssecretaris 35
- 2.5 De rechter 36
 - Samenvatting 43
 - Studie-eindvragen 44

3 De dagvaardingsprocedure in eerste aanleg 47

- 3.1 Inleiding en bevoegdheid rechter 49
- 3.2 Dagvaarding 57
- 3.3 Verloop van de procedure 72
- 3.4 Kantonzaken: enkele verschillen 79
- 3.5 Afwijkingen van de basisprocedure 80
 - Samenvatting 89
 - Studie-eindvragen 91

4 De verzoekschriftprocedure in eerste aanleg 93

- 4.1 Inleiding en bevoegdheid rechter 94
- 4.2 Het verzoekschrift 98
- 4.3 Verloop van de procedure 101
- 4.4 Afwijkingen van de ongecompliceerde procedure 107
- 4.5 Bijzondere verzoekschriftprocedures 107
 - Samenvatting 110
 - Studie-eindvragen 112

- 5 Kort geding 113**
 - 5.1 Inleidende opmerkingen 114
 - 5.2 Eisen die aan een kort geding worden gesteld 118
 - 5.3 Verloop van de procedure 121
 - 5.4 Bijzonderheden en rechtsmiddelen 124
 - [Samenvatting 125](#)
 - [Studie-eindvragen 127](#)

- 6 Bewijs 129**
 - 6.1 Uitgangspunten van het bewijsrecht 130
 - 6.2 Bewijsaanbod en bewijsopdracht 133
 - 6.3 Bewijs in verzoekschrift- en kortgedingprocedures 134
 - 6.4 Bewijslastverdeling 134
 - 6.5 Bewijsmiddelen 141
 - [Samenvatting 149](#)
 - [Studie-eindvragen 150](#)

- 7 Vonnissen en beschikkingen 153**
 - 7.1 Diverse indelingen 154
 - 7.2 Opbouw en inhoud van een vonnis 159
 - 7.3 Functie van het vonnis 160
 - 7.4 Beschikking 161
 - [Samenvatting 163](#)
 - [Studie-eindvragen 164](#)

- 8 Rechtsmiddelen 167**
 - 8.1 Schorsende werking 168
 - 8.2 Verzet 171
 - 8.3 Hoger beroep 173
 - 8.4 Cassatie 183
 - 8.5 Buitengewone rechtsmiddelen 189
 - [Samenvatting 191](#)
 - [Studie-eindvragen 193](#)

- 9 De kosten van een juridische procedure 195**
 - 9.1 Kosten van een procedure 196
 - 9.2 Gesubsidieerde rechtsbijstand 206
 - [Samenvatting 212](#)
 - [Studie-eindvragen 213](#)

- 10 Particuliere geschillenbeslechting 215**
 - 10.1 Arbitrage 216
 - 10.2 Bindend advies 222
 - 10.3 Mediation 227
 - [Samenvatting 229](#)
 - [Studie-eindvragen 231](#)

- 11 Executie van een uitspraak 233**
 - 11.1 Algemene regels bij executie 234
 - 11.2 Executiemiddelen 239
 - [Samenvatting 246](#)
 - [Studie-eindvragen 247](#)

12 Beslagrecht 249

12.1 Gevolgen van het beslag 250

12.2 Onderscheid in beslagsoorten 252

12.3 Einde van het beslag 260

[Samenvatting 261](#)

[Studie-eindvragen 262](#)

Literatuuroverzicht 264

Over de auteurs 265

Register 267

Inleiding

Gelijk *hebben* is iets anders dan gelijk *krijgen*. Aan de rechtsstaat waarin we leven en de wetten die daarin gelden, kun je allerlei rechten ontlenen. Zo heb je in beginsel recht op schadevergoeding wanneer een ander jou schade toebrengt. Maar hoe kun je die schadevergoeding claimen? Zo heb je in principe recht op nakoming van een overeenkomst door degene met wie je die overeenkomst bent aangegaan. Maar hoe zorg je ervoor dat die ander zijn verplichtingen daadwerkelijk nakomt, wanneer hij dat weigert?

Alleen de praktijkjurist met kennis van het burgerlijk procesrecht kan dergelijke vragen beantwoorden. Kennis van het burgerlijk procesrecht is voor de praktijkjurist dan ook onmisbaar. Zonder te weten hoe we onze rechten uiteindelijk kunnen afdwingen, hebben we niets aan die rechten. Hoe wordt een civiele procedure opgestart? Welk soort civiele procedures zijn er allemaal en welke procedure kan (of moet?) in welke zaak worden gevoerd? Bij welke rechter moet dan worden aangeklopt? Welke processtukken moeten worden opgesteld en welke praktische stappen moeten worden doorlopen? En wat kost het voeren van een procedure eigenlijk? Deze belangrijke vragen – en vele andere – worden in dit boek behandeld.

In dit boek wordt een zo volledig mogelijk overzicht van het burgerlijk procesrecht geschetst: van het opstarten tot en met de tenuitvoerlegging. Hierbij zijn de diverse onderwerpen afgestemd op de toekomstige beroepspraktijk van juridische bachelorstudenten. Dat maakt automatisch dat dit boek geen naslagwerk is, waarin alle ins en outs van het burgerlijk procesrecht verdiept zijn uitgewerkt. In plaats daarvan is het een praktisch studieboek, waarmee de (toekomstige) praktijkjurist direct aan de slag kan. Sommige onderwerpen, zoals de procedure in eerste aanleg, worden uitvoerig behandeld omdat deze voor de beroepspraktijk zeer relevant zijn. Andere onderwerpen worden juist minder uitgebreid behandeld of zijn bewust achterwege gelaten.

Elk hoofdstuk begint met een openingscasus die als rode draad door het hoofdstuk loopt. De theorie wordt ondersteund door praktijkvoorbeelden, bestaande uit onder andere casusposities, krantenberichten en modelprocesstukken, en wordt verduidelijkt aan de hand van schema's en figuren. Elk hoofdstuk wordt afgesloten met een aantal studie-eindvragen. Deze opzet brengt de theorie tot leven en maakt de lezer op een praktische wijze bekend met het burgerlijk procesrecht.

Praktisch Burgerlijk Procesrecht bestaat uit twaalf hoofdstukken. Hoofdstuk 1 vormt een algemene inleiding in het vak, waarin de lezer kennismaat met een aantal basisbeginselen. In hoofdstuk 2 worden de diverse

deelnemers met hun rollen en taken in het burgerlijk procesrecht besproken, gevolgd door de twee soorten procedures binnen het civiele procesrecht in eerste aanleg: de dagvaardingsprocedure (hoofdstuk 3) en de verzoekschriftprocedure (hoofdstuk 4). In hoofdstuk 5 komt het kort geding aan de orde: een bijzondere procedure voor spoedeisende zaken. Daarna wordt in hoofdstuk 6 het bewijsrecht besproken en in hoofdstuk 7 de diverse uitspraken die een rechter kan doen. Hoofdstuk 8 behandelt de verschillende rechtsmiddelen en in hoofdstuk 9 worden de diverse kosten besproken die een procedure met zich mee (kunnen) brengen. In hoofdstuk 10 komen de particuliere wijzen van geschillenbeslechting aan bod. In de hoofdstukken 11 en 12 wordt ten slotte het executie- en beslagrecht behandeld. Ten behoeve van de leesbaarheid wordt in dit boek steeds gesproken over hij; in plaats daarvan kan vaak ook zij gelezen worden.

1

Kennismaking

- 1.1 Materieel en formeel burgerlijk recht
 - 1.2 Functies van burgerlijk procesrecht
 - 1.3 Bronnen van burgerlijk procesrecht
 - 1.4 Algemene uitgangspunten
- Samenvatting
Studie-eindvragen

OPENINGSCASUS

Een dure telefoon

Lucas van Maanen koopt de nieuwste telefoon bij Future Phones bv. Twee weken later doet de telefoon het echter niet meer. Lucas, onaangenaam verrast, gaat onmiddellijk terug naar Future Phones en legt de verkoopmedewerker uit dat zijn telefoon plotseling niet meer werkt. De batterij van de telefoon was vol, de telefoon is niet gevallen en er is ook niets anders vreemds mee gebeurd. De verkoopmedewerker bekijkt het toestel en meldt vervolgens vrijwel meteen dat het defect toch echt het probleem van Lucas is. Hij zal een nieuwe telefoon moeten kopen. Lucas is meer dan verbaasd. Hij heeft als koper toch altijd recht op reparatie of vervanging van een defect product? Zo heeft hij dat altijd begrepen. De verkoopmedewerker van Future Phones wil echter nergens van weten. Ook de bedrijfsleider, die op uitdrukkelijk aandringen van Lucas erbij wordt gehaald, stelt zich op het standpunt dat het defect aan de telefoon aan Lucas zelf te wijten moet zijn. Boos verlaat Lucas de winkel. Hij vraagt zich af welke stappen hij nu kan zetten.

In dit hoofdstuk maken we kennis met het burgerlijk procesrecht. Allereerst komt in paragraaf 1.1 het onderscheid tussen materieel en formeel privaatrecht aan de orde. Vervolgens worden in paragraaf 1.2 de functies van het burgerlijk procesrecht beschreven. De bronnen van burgerlijk

procesrecht komen in paragraaf 1.3 aan bod. Paragraaf 1.4 behandelt ten slotte een aantal algemene uitgangspunten die voor het burgerlijk procesrecht gelden.

1.1 Materieel en formeel burgerlijk recht

Wanneer we de openingscasus bekijken, rijst de vraag hoe Lucas zijn rechten (het recht op herstel of op vervanging van zijn telefoon) kan doen gelden als Future Phones herstel of vervanging blijft weigeren. Welke stappen moet Lucas zetten om Future Phones te dwingen de telefoon te herstellen of te vervangen? Kan Lucas zelf naar de rechter stappen of moet hij een advocaat inschakelen? En als hij naar de rechter wil stappen: hoe gaat dat in zijn werk? Hoe verloopt een gerechtelijke procedure en welke regels gelden er? Het antwoord op dit soort vragen wordt gegeven door het burgerlijk procesrecht: regels over de wijze van procederen in het privaatrecht. Het burgerlijk procesrecht moet worden onderscheiden van het materiële privaatrecht. Op dit onderscheid wordt in deze paragraaf ingegaan.

Publiekrecht

Privaatrecht

Rechtsgebieden

Het recht kan op verschillende manieren worden ingedeeld. Zo kan een onderscheid worden gemaakt tussen publiekrecht en privaatrecht. Het publiekrecht ziet toe op de rechtsverhouding tussen overheid en burger, terwijl het privaatrecht (ook wel civiele recht of burgerlijk recht) de verhouding tussen burgers onderling regelt. Daarnaast kan een onderscheid worden gemaakt in diverse rechtsgebieden: regels die gelden voor het recht op een bepaald gebied of over een bepaald onderwerp. Rechtsgebieden binnen het publiekrecht zijn bijvoorbeeld het strafrecht en het bestuursrecht; rechtsgebieden binnen het privaatrecht zijn bijvoorbeeld het verbintenissenrecht, het arbeidsrecht en het ondernemingsrecht.

Zoals gezegd, ziet het privaatrecht toe op de rechtsverhouding tussen burgers of personen. Dat kunnen ook rechtspersonen zijn, zoals een bedrijf of een stichting. Bij het aangaan van de koopovereenkomst tussen Lucas en Future Phones zijn voor beide partijen over en weer rechten en plichten ontstaan. Die rechten en plichten zijn het leveren en geleverd krijgen van een deugdelijke telefoon en het betalen en betaald krijgen van de overeengekomen koopprijs. Het privaatrecht bevat grotendeels regeland recht. Dat betekent dat de rechter bij een geschil in beginsel eerst kijkt naar de afspraken tussen partijen en pas daarna – wanneer partijen bepaalde aspecten niet of nauwelijks hebben geregeld – naar de aanvullende regels van het Burgerlijk Wetboek (BW). De rechten en plichten voor Lucas en Future Phones worden daarmee dus bepaald door de gesloten koopovereenkomst en de toepasselijke bepalingen in het Burgerlijk Wetboek.

Materieel burgerlijk recht

Het materiële burgerlijk recht omvat inhoudelijke rechten en plichten: rechtsregels om situaties, rechtsverhoudingen en handelingen juridisch te definiëren en te kwalificeren. Welke rechten en plichten Lucas en Future Phones hebben, zijn aspecten van materieel recht. Op grond van het materiële privaatrecht mag Lucas verwachten dat zijn nieuwe telefoon langer dan twee weken deugdelijk zal functioneren: zie bijvoorbeeld art. 7:18 lid 2 BW. Lucas heeft dan ook het recht om herstel of vervanging van de telefoon te vorderen, aldus art. 7:21 lid 1 sub b en c BW.

Waar het materiële burgerlijk recht bepaalt welke rechten en plichten Lucas heeft, geeft het formele burgerlijk recht antwoord op de vraag volgens welke procedureregels deze rechten en plichten kunnen worden geëffectueerd. Met andere woorden: hoe kunnen de materiële rechtsregels worden afgedwongen bij de rechter? Aan welke (spel)regels moeten de betrokken partijen zich houden? Omdat het bij het formele burgerlijk recht gaat over de manier waarop een procedure moet worden gevoerd, wordt ook wel gesproken over *burgerlijk procesrecht*. Samenvattend: het burgerlijk procesrecht omvat vormvoorschriften en procedureregels waarmee een persoon in een civiele procedure zijn materiële rechten en plichten kan effectueren, vast laten stellen, tot stand laten brengen, wijzigen of beëindigen.

Formeel
burgerlijk recht

Burgerlijk
procesrecht

1

1.2 Functies van burgerlijk procesrecht

Het burgerlijk procesrecht, zoals hiervoor geïntroduceerd, heeft verschillende functies. Een aantal belangrijke functies wordt in deze paragraaf besproken. Het betreft:

- het handhaven en beïnvloeden van materiële burgerlijke rechten en plichten;
- het voorkomen van een gerechtelijke procedure;
- het voorkomen van eigenrichting.

Handhaven en beïnvloeden van materiële burgerlijke rechten en plichten

Het burgerlijk procesrecht verschaft een persoon bepaalde middelen om zijn burgerlijke rechten en plichten te realiseren en te beïnvloeden. Deze functie komt tot uitdrukking in de definitie zoals die aan het einde van paragraaf 1.1 samenvattend is weergegeven.

Hierna volgen enkele voorbeelden waarin de onderdelen van deze definitie terugkomen.

Voorbeeld 1.1 gaat over het *effectueren* van rechten en plichten.

Effectueren

VOORBEELD 1.1

Fouad heeft bij Doe Het Zelf bv zes deuren besteld, die hij conform afspraak direct bij aankoop heeft betaald. Doe Het Zelf heeft inmiddels drie deuren geleverd, maar om voor Fouad onbekende redenen weigert Doe Het Zelf de resterende drie deuren te leveren. Op vordering van Fouad veroordeelt de rechter Doe Het Zelf op grond van art. 3:296 BW tot levering van de overige drie deuren binnen een termijn van tien dagen na de betekening van het vonnis. Hiermee wordt het recht op levering van Fouad geëffectueerd.

Voorbeeld 1.2 gaat over het *vaststellen* van rechten en plichten.

Vaststellen

VOORBEELD 1.2

Reinout is met Gerard een recht van vruchtgebruik overeengekomen op de woning van Reinout aan de Grachtsingel te Delft. Na het overlijden van Reinout betwisten zijn erfgenamen het bestaan van het recht van

vruchtgebruik. Gerard stapt naar de rechter, die op grond van art. 3:27 lid 1 BW een rechterlijke verklaring afgeeft waarin hij vaststelt welke rechten Gerard ten aanzien van de woning heeft.

Voorbeeld 1.3 betreft het *tot stand brengen* van rechten en plichten.

VOORBEELD 1.3

Jeremy is de verwekker van de 7-jarige Sara, maar hij weigert Sara te erkennen. Op verzoek van Sara's moeder stelt de rechter op grond van art. 1:207 lid 1 BW het juridisch vaderschap van Jeremy vast. Daarmee worden allerlei rechten en plichten tussen Jeremy en Sara in het leven geroepen.

Tot stand brengen

Voorbeeld 1.4 gaat over het *wijzigen* van rechten en plichten.

VOORBEELD 1.4

Bart heeft Esmée, terwijl zij zwaar depressief was, overgehaald om tegen een veel te lage koopprijs haar auto te verkopen. Esmée vordert vernietiging van deze koopovereenkomst op grond van misbruik van omstandigheden (art. 3:44 BW). De rechter wijst de vordering van Esmée af, maar wijzigt op verlangen van Bart op grond van art. 3:54 lid 2 BW de overeenkomst zodanig dat de daarin opgenomen koopprijs wordt verhoogd tot een redelijke marktprijs. Het nadeel dat door Esmée als gevolg van het misbruik van omstandigheden is geleden, wordt op deze wijze tenietgedaan.

Wijzigen

En voorbeeld 1.5 ten slotte betreft het *beëindigen* van rechten en plichten.

VOORBEELD 1.5

Eva en Kim zijn buren. Om bij haar garage te komen, moet Kim over een stuk van de oprit van Eva. Dit hebben ze vastgelegd in een erfdienstbaarheid, ook wel recht van overpad genoemd. Op een gegeven moment verkoopt Kim haar auto en breekt zij haar garage af. De grond van de garage trekt ze bij haar tuin. Daarnaast heeft de gemeente een openbare weg aangelegd, zodat Kim nu ook via de achterkant bij haar tuin kan komen. Eva ziet dan ook geen nut meer in de erfdienstbaarheid en wil deze opheffen. Kim vindt het wel prima zo, want op deze manier hoeft zij geen eigen toegangspoort in haar tuin aan te leggen. Eva verzoekt de rechter op grond van 5:79 BW om de erfdienstbaarheid op te heffen. De rechter wijst de vordering van Eva toe en heft de erfdienstbaarheid op.

Beëindigen

Voorkomen van een gerechtelijke procedure

Een tweede functie van burgerlijk procesrecht is de zogenoemde preventiefunctie. De middelen die het burgerlijk procesrecht biedt, zoals het instellen van een vordering, kunnen een preventieve werking hebben. Onder dreiging van een gerechtelijke procedure zijn burgers vaak bereid om (alsnog) vrijwillig hun verplichtingen na te komen. In de praktijk bestaat een deel van het werk van rechtsbijstandverleners uit onderhandelen over bepaalde geschillen. Onder dreiging van een gerechtelijke procedure komen partijen nogal eens tot een oplossing buiten de rechter om. Veel partijen willen een kostbare en tijdrovende procedure, waarin de uitkomst bovendien soms niet eenvoudig te voorspellen is, voorkomen. Zie voorbeeld 1.6.

Preventiefunctie

1

VOORBEELD 1.6

Door de recessie gaat het slecht met computerbedrijf Apple Bird. Wegens een tekort aan liquide middelen betaalt Apple Bird de facturen van haar hoofdleverancier PC4U niet binnen de overeengekomen betalingstermijnen. PC4U berekent een rente van 12% over het te betalen bedrag en geeft een incassobureau opdracht tot het innen van de vorderingen inclusief de rente. Apple Bird stelt zich op het standpunt dat een rente van 12% niet tussen partijen is overeengekomen en weigert de rentevorderingen te voldoen. PC4U kan een gerechtelijke procedure starten waarbij Apple Bird veroordeeld kan worden tot betaling van het gehele bedrag ineens, te vermeerderen met de overeengekomen, althans wettelijke rente. Omdat een gerechtelijke procedure dreigt, biedt Apple Bird uiteindelijk aan om de hoofdvorderingen, te vermeerderen met de wettelijke rente, aan PC4U te voldoen in tien maandelijkse termijnen. Omdat een dure, langdurige procedure met een niet geheel zekere uitkomst dreigt, is PC4U bereid het schikkingsaanbod van Apple Bird te accepteren. Partijen leggen hun afspraken schriftelijk vast en een gerechtelijke procedure is voorkomen.

Voorkomen van eigenrichting

Het voorkomen van eigenrichting is een derde belangrijke functie van het burgerlijk procesrecht. Eigenrichting houdt in dat een persoon zelf en met eigen middelen zijn recht gaat halen zonder hulp van de overheid en zonder dat hem daartoe een wettelijke bevoegdheid is gegeven. Doordat het burgerlijk procesrecht middelen tot handhaving van de civiele rechtsorde ter beschikking stelt, wordt eigenrichting (oog om oog, tand om tand) zo veel mogelijk voorkomen. Zie voorbeeld 1.7.

Voorkomen eigenrichting

VOORBEELD 1.7

De rechter heeft een omgangsregeling vastgesteld tussen Peter en zijn zoon Timo. Wanneer moeder Mariska weigert om Timo aan Peter mee te geven, kan Peter grofweg twee dingen doen om de omgangsregeling alsnog nageleefd te zien. Allereerst kan hij onrechtmatig het huis van Mariska binnendringen om Timo onder zijn arm mee te nemen en naar zijn woning over te brengen. Daarnaast kan Peter in een gerechtelijke procedure vorderen dat Mariska verplicht wordt de omgangsregeling na te leven onder toepassing van het in art. 812 Rv vastgelegde machtsmiddel om de politie

in te schakelen. Doordat het burgerlijk procesrecht in deze laatste mogelijkheid voorziet, wordt van overheidswege zo veel mogelijk voorkomen dat burgers voor de eerste optie kiezen. De eerste optie is een voorbeeld van eigenrichting: Peter neemt hier zelf het recht in handen zonder dat hij de bevoegdheid heeft om te handelen zoals hij handelt.

Dat deze functie van het burgerlijk procesrecht iedere vorm van eigenrichting zou kunnen voorkomen, is in de praktijk helaas een illusie. Dat blijkt wel uit het volgende krantenartikel, dat gaat over een vergelijkbaar onderwerp als voorbeeld 1.7.

www.nos.nl

Vader ontvoert peuter in Rotterdam

In Rotterdam is een man opgepakt die volgens de politie vanochtend zijn ex-vrouw in elkaar had geslagen en hun kind van 2 had ontvoerd. Na een zoektocht van een paar uur werden de man en het kind gevonden in de wijk Delfshaven.

Rond 07.30 uur belde een 32-jarige vrouw uit Rotterdam-Charlois de politie omdat haar ex hun kind zou hebben meegenomen, over wie hij geen ouderlijk gezag heeft. Agenten zagen dat de vrouw forse verwondingen had. Een ambulance bracht haar naar een ziekenhuis.

De politie begon meteen een groot onderzoek, mede uit vrees dat de 37-jarige man met de peuter naar het buitenland zou gaan. Het onderzoek leidde vanmiddag naar een woning aan de Watergeusstraat. Een arrestatieteam viel het pand binnen en hield de man aan. Het kind is in veiligheid gebracht.

30 oktober 2016, geraadpleegd op 12 mei 2019

1.3 Bronnen van burgerlijk procesrecht

Rechtsregels zijn terug te vinden in wetten, internationale verdragen en verordeningen, maar vloeien ook voort uit jurisprudentie, gewoonte en algemene rechtsbeginselen. Bijvoorbeeld het beginsel van contractsvrijheid: binnen bepaalde kaders – wet, openbare orde, goede zeden, redelijkheid en billijkheid – mogen personen met elkaar afspreken wat ze willen.

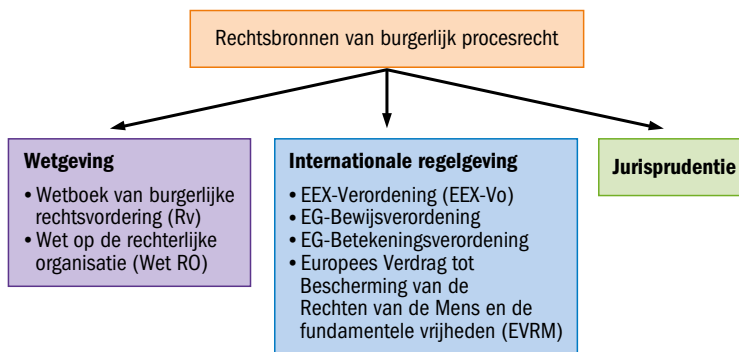
Rechtsbron

De vindplaats van een bepaalde rechtsregel wordt de rechtsbron genoemd. Als rechtsbronnen van het burgerlijk procesrecht gelden met name de wet, verdragen en jurisprudentie. De belangrijkste wetten voor het burgerlijk procesrecht zijn het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering (Rv) en de Wet op de rechterlijke organisatie (Wet RO). Verdragen spelen onder meer een belangrijke rol bij de tenuitvoerlegging van rechterlijke uitspraken in

het buitenland en het betekenen van processtukken aan een partij die in het buitenland woont. Verder speelt art. 6 Europees Verdrag tot Bescherming van de Rechten van de Mens en de fundamentele vrijheden (EVRM), dat het recht op een eerlijk proces (*fair trial*) inhoudt, ook in het burgerlijk procesrecht een belangrijke rol.

In figuur 1.1 worden de rechtsbronnen van het burgerlijk procesrecht schematisch weergegeven. In de volgende subparagrafen worden deze bronnen achtereenvolgens kort toegelicht.

FIGUUR 1.1 Rechtsbronnen van burgerlijk procesrecht



1.3.1 Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering

Het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering (Rv) bevat concrete regels voor het voeren van een procedure bij de burgerlijke rechter. Op welke wijze kan een procespartij een zaak voor de rechter brengen en aan welke regels moeten de betrokken deelnemers aan de procedure zich houden? Het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering geeft het wettelijk kader voor het procederen bij de rechtbank, het gerechtshof en de Hoge Raad, evenals voor de tenuitvoerlegging van gerechtelijke uitspraken.

Rv

Aandacht verdienen voorts de Landelijke procesreglementen, die zien op civiele dagvaardings-, verzoekschrift- en kortgedingprocedures. In deze uniforme reglementen, opgesteld door de Landelijke overleggen van de rechtbanken en de gerechtshoven, staan belangrijke nadere invullingen en praktische toepassingen van bepaalde regels uit het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering. Bijvoorbeeld regels over het indienen van processtukken en de termijnen die de rechter verleent bij uitstel. Waar het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering kaders schept en ruimte laat, vult het Landelijk procesreglement deze concreet in. De meest recente versie van de procesreglementen kunnen steeds worden geraadpleegd via www.rechtspraak.nl.

Landelijke
proces-
reglementen

1.3.2 Wet op de rechterlijke organisatie

In de Wet op de rechterlijke organisatie (Wet RO) is opgenomen hoe de rechterlijke macht in Nederland is georganiseerd. In de Wet RO zijn onder meer de organisatie, de taken en de bevoegdheden van de rechtbanken, de gerechtshoven en de Hoge Raad vastgelegd.

Wet RO

1.3.3 Internationale regelgeving

Ook op het gebied van het burgerlijk procesrecht is de invloed van het Europese en internationale recht op het nationale recht niet meer weg te denken. Staten en overheden werken op steeds meer terreinen met elkaar samen en (juridische) grenzen vervagen. Rechtbanken en advocaten komen regelmatig met buitenlandse partners in aanraking omdat geschillen vaker grensoverschrijdend zijn. Stel dat Lucas uit de openingscasus, Nederlands staatsburger, zijn telefoon koopt bij een vestiging van Future Phones in Antwerpen. Moet Lucas nu naar de Belgische rechter of naar de Nederlandse rechter? En stel dat de rechter een voor Lucas positief vonnis wijst, kan Lucas de uitvoering van dit vonnis vervolgens in een ander land afdwingen?

Hierna wordt kort ingegaan op internationale regelgeving die relevant is voor het Nederlandse burgerlijk procesrecht:

- 1 EEX-Verordening (herschikking) / Brussel I-bis;
- 2 EG-Bewijsverordening;
- 3 EG-Betekenningsverordening;
- 4 Europees Verdrag tot Bescherming van de Rechten van de Mens en de fundamentele vrijheden.

Hoewel verordeningen horizontale werking hebben en burgers hier een rechtstreeks beroep op kunnen doen, ziet de werking van de verordeningen vooral op het resultaat. Hoe dit resultaat bereikt kan worden, wordt geregeld in de Uitvoeringswetten. Op deze plaats wordt volstaan met een algemene aanduiding en beschrijving van de verordening.

Ad 1 EEX-Verordening (herschikking) / Brussel I-bis

De nieuwe EEX-Verordening (voluit: Verordening nr. 1215/2012 betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken / *herschikking*) is een verordening van de Europese Unie (EU). Een EU-Verordening is een besluit van de Europese Unie, dat rechtstreeks van toepassing is binnen alle lidstaten en dat algemeen verbindende kracht heeft. In Brussel I-bis wordt bepaald welke rechter in burgerlijke en handelszaken in een Europees conflict bevoegd is, evenals op welke manier uitspraken van buitenlandse rechters in andere lidstaten erkend en uitgevoerd worden. Brussel I-bis is van toepassing op procedures die zijn ingesteld na 10 januari 2015. De oude EEX-Verordening (voluit: Verordening nr. 44/2001 betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken, ook wel 'Brussel I') is van toepassing op procedures die zijn ingesteld voor 10 januari 2015.

Brussel I-bis

Brussel I

Ad 2 EG-Bewijsverordening

De EG-Bewijsverordening (voluit: Verordening nr. 1206/2001 betreffende de samenwerking tussen de gerechten van de lidstaten op het gebied van bewijsverkrijging in burgerlijke en handelszaken) beoogt de samenwerking tussen de gerechten van de lidstaten op het gebied van bewijsverkrijging te verbeteren, te vereenvoudigen en te bespoedigen. Ook de EG-Bewijsverordening is een verordening van de EU.

**Bewijs-
verordening**

Ad 3 EG-Betekenningsverordening

De EG-Betekenningsverordening (voluit: Verordening 1393/2007 inzake de betekening en kennisgeving in de lidstaten van gerechtelijke en

**Betekennings-
verordening**

buitengerechtigde stukken in burgerlijke of in handelszaken) ziet op het vergemakkelijken van de betekening en kennisgeving van stukken tussen de verschillende lidstaten. Deze verordening is van kracht binnen de EU.

Ad 4 Europees Verdrag tot Bescherming van de Rechten van de Mens en de fundamentele vrijheden (EVRM)

Het EVRM is tot stand gekomen binnen de Raad van Europa met als doel het bereiken van een grotere eenheid tussen de lidstaten door het handhaven en verder verwezenlijken van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden. Het uitgangspunt voor het EVRM is de Universele verklaring van de Rechten van de Mens. Voor het Nederlandse burgerlijk procesrecht is vooral art. 6 EVRM van belang, waarin het recht op een eerlijk proces (fair trial) is neergelegd.

EVRM

Eerlijk proces

1.3.4 Jurisprudentie

Behalve nationale en internationale wet- en regelgeving is jurisprudentie een andere bron van burgerlijk procesrecht. Veel wettelijke bepalingen eisen nadere invulling of aanvulling. De rechter vult deze wettelijke bepalingen in of aan in gerechtelijke uitspraken. Zo kan de rechter ook bepaalde rechtsregels interpreteren op een wijze die past bij rechtsontwikkelingen die hebben plaatsgevonden. In het volgende intermezzo geeft de Hoge Raad een artikel uit het burgerlijk recht een betekenis die overeenstemt met internationale rechtsontwikkelingen.

Jurisprudentie

Gunstige arbeidsvoorwaarden?

Heineken Nederland besteedt haar cateringactiviteiten uit aan Albron. De cateringmedewerkers, die in dienst waren van de personeelsvereniging Heineken Nederlands Beheer en via die constructie permanent gedetacheerd waren bij Heineken Nederland, worden door Albron overgenomen en rechtstreeks in dienst genomen, maar met aanzienlijk slechtere arbeidsvoorwaarden. De cateringmedewerkers, gesteund door FNV Bondgenoten, stellen zich op het standpunt dat er sprake is van overgang van onderneming in de zin van art. 7:663 BW. Dit artikel vormt de implementatie van een Europese richtlijn. De cateringmedewerkers voeren bij de rechter aan dat hun arbeidsovereenkomst van rechtswege is overgegaan naar Albron en dat zij aanspraak houden op hun oude, gunstige arbeidsvoorwaarden. Albron daarentegen is van mening dat art. 7:663 BW als eis stelt dat de cateringmedewerkers een arbeidsovereenkomst met de uitbestedende partij (Heineken Nederland) zouden moeten hebben. Daar was in dit geval geen sprake van.

Het Gerechtshof Amsterdam stelt de cateringmedewerkers in het gelijk. Albron gaat in cassatie bij de Hoge Raad en stelt dat het hof de grenzen van richtlijnconforme interpretatie heeft overschreden. Het oordeel van het hof komt volgens Albron neer op een uitleg die in strijd is met de Nederlandse wet en daarmee met het rechtszekerheidsbeginsel. De Hoge Raad verwierpt het standpunt van Albron. Op basis van de wetsgeschiedenis moet volgens de Hoge Raad aangenomen worden dat de wetgever niet heeft willen afwijken van de Europese richtlijn. De Hoge Raad benadrukt daarbij dat de bewoordingen van een wetsbepaling niet altijd beslissend zijn voor de uitleg daarvan. In een dergelijk geval komt, juist

gelet op de bedoeling van de wetgever, aan de (van de richtlijn afwijkende) bewoordingen minder betekenis toe. Naar het oordeel van de Hoge Raad heeft het hof art. 7:663 BW terecht richtlijnconform geïnterpreteerd. Concreet betekent dit dat de omstandigheid dat de cateringmedewerkers ten tijde van de overgang van Heineken Nederland niet rechtstreeks bij die onderneming in dienst waren, maar bij Heineken Nederlands Beheer, niet aan de toepasselijkheid van art. 7:663 BW in de weg staat.

Bron: ECLI:NL:HR:2013:BZ1780

1.4 Algemene uitgangspunten

In deze paragraaf kijken we naar verschillende algemene uitgangspunten die in het burgerlijk procesrecht van toepassing zijn. Deze uitgangspunten worden gevormd door algemene rechtsbeginselen en voorschriften voor procedures. Enerzijds dienen ze als leidraad voor de rechter, anderzijds dienen ze voor procespartijen als waarborg voor een eerlijk proces. De uitgangspunten zijn terug te vinden in Boek 1, titel 1, afdeling 3 Rv (art. 19 tot en met 30 Rv: Algemene voorschriften voor procedures), art. 6 EVRM (recht op een eerlijk proces), alsmede in de Grondwet (Gw) en de Wet algemene bepalingen.

Algemene
rechts-
beginselen

Recht op rechtspraak en rechtsbijstand

Het recht op rechtspraak en rechtsbijstand houdt in dat door iedereen een geschil moet kunnen worden voorgelegd aan een overheidsrechter en dat eenieder recht heeft op juridische bijstand in een procedure (art. 17, 18 en 112 Gw). Een belangrijk gevolg van deze beginselen is het toegangsprincipe: iedereen moet toegang hebben tot de rechter en een rechtsbijstandverlener, zoals een advocaat. Als gevolg hiervan hebben minder draagkrachtigen in beginsel recht op gesubsidieerde rechtsbijstand: van overheidswege wordt hen een advocaat toegevoegd die hen zal bijstaan. De minder draagkrachtige burger hoeft slechts een eigen bijdrage te betalen; de Staat betaalt een vergoeding aan de advocaat.

Toegangs-
principe

Onafhankelijke en onpartijdige rechter

Uitgangspunt in het Nederlandse recht is dat er recht wordt gesproken door een onafhankelijke en onpartijdige gerechtelijke instantie, bij de wet ingesteld. Onafhankelijkheid betekent dat de rechter geen verantwoording verschuldigd is aan de overheid (aan de politiek, aan 'Den Haag') of aan collega-rechters. Onpartijdigheid houdt in dat de rechter oordeelt zonder zich te laten leiden door de personen van de procespartijen. De rechter moet objectief en onbevooroordeeld oordelen; hij moet als het ware 'blind' te werk gaan: onpartijdigheid wordt dan ook gesymboliseerd door de blinddoek van Vrouwe Justitia.

Onafhankelijk-
heid

Onpartijdigheid

Indien een partij op gerechtvaardigde gronden twijfelt aan de onpartijdigheid van de rechter, kan die partij een verzoek tot wraking van die rechter doen (art. 36 Rv). Is de rechter zelf van mening dat hij in een bepaalde zaak niet onpartijdig kan zijn, dan kan hij verzoeken zich te laten vervangen door een andere rechter. Dit wordt verschoning genoemd: art.

Wraking

Verschoning

40 Rv. De rechter kan bijvoorbeeld een verschoningsverzoek doen als hij ontdekt dat hij een van de procespartijen persoonlijk kent. De rechterlijke onpartijdigheid zou daardoor in gevaar kunnen komen. In het volgende intermezzo werd er met succes een wrakingsverzoek gedaan.

Wrakingsverzoek

De wrakingskamer van de Rechtbank Maastricht (tegenwoordig onderdeel van de Rechtbank Limburg) wees op 23 mei 2012 een verzoek tot wraking toe. De rechter maakte tijdens een zitting volgens de verzoeker tot wraking diverse grappen. Grappen waar verzoeker niet om kon lachen, maar de wederpartij wel: verzoeker voelde zich daardoor gekleineerd. Onder andere noemde verzoeker in zijn wrakingsverzoek de opmerking van de rechter over de verdeling van het tuingereedschap tussen partijen. Verzoeker had ter zitting aangegeven prijs te stellen op toedeling van een schop, die voor verzoeker naar eigen zeggen van bijzondere waarde was. De rechter reageerde daarop met de opmerking: *'Een schop kun je krijgen.'* Verzoeker gaf daarop aan de rechter aan dat hij niet gediend was van dergelijke grappen. Dit leidde echter niet tot een andere houding van de rechter. Volgens verzoeker ging de rechter door met het maken van grappen die, gelet op de context van de zitting, voor verzoeker pijnlijk waren. Door de gemaakte grappen voelde verzoeker zich benadeeld en kwam hij tot de conclusie dat sprake was van partijdigheid of schijn van partijdigheid van de rechter.

Het oordeel van de wrakingskamer van de Rechtbank Maastricht is duidelijk: door grappen te blijven maken, ook nadat verzoeker had aangegeven hier niet van gediend te zijn, heeft de rechter in deze zaak onvoldoende vermeden, althans bewust het risico op de koop toe genomen dat bij verzoeker de schijn van partijdigheid op enig moment tijdens de zitting kon ontstaan. De vrees van verzoeker dat het de rechter hierdoor aan onpartijdigheid ontbrak, is naar het oordeel van de wrakingskamer dan ook objectief gerechtvaardigd.

Bron: ECLI:NL:RBMAA:2012:BX3771

Hoor en wederhoor

Het beginsel van hoor en wederhoor (ook wel aangeduid als het gelijkheidsbeginsel) betekent dat beide partijen in de gelegenheid gesteld moeten worden om hun standpunten in een zaak naar voren te brengen: art. 19 Rv. Beide partijen moeten evenveel gelegenheid krijgen om hun vorderingen en verweren kenbaar te maken en over en weer op elkaar te reageren. Bovendien mag de rechter een oordeel dat in het nadeel is van een van de partijen niet baseren op stukken of andere informatie waarover die partij zich niet voldoende heeft kunnen uitlaten. Schending van het beginsel van hoor en wederhoor levert een essentieel vormverzuim op. Het beginsel van hoor en wederhoor houdt ook in dat partijen in de gelegenheid moeten worden gesteld om een reactie te geven op alle informatie die de rechter gebruikt om tot een oordeel te kunnen komen. Dit blijkt ook uit het zogenoemde 'googelende rechter-arrest'.

Gelijkheids-
beginsel

Googelende rechter

De Hoge Raad vernietigde in 2011 een uitspraak van het hof, die mede gebaseerd was op gegoogelde informatie met betrekking tot een bepaald softwarepakket. De beslissing van het hof steunde op feitelijke gegevens die niet in het procesdossier voorkwamen, maar die de rechters zelf hadden opgezocht en gevonden op internet. De Hoge Raad oordeelde dat het hof hiermee het beginsel van hoor en wederhoor had geschonden. De gevonden informatie was doorslaggevend voor de beslissing van het hof, maar deze informatie had eerst moeten worden gepresenteerd aan de partijen, die daarop hadden moeten kunnen reageren.

Bron: ECLI:NL:HR:2011:BR1654

Behandeling en beslissing binnen redelijke termijn

De behandeling van en beslissing over een zaak dienen binnen een redelijke termijn te geschieden. De rechter en partijen waken tegen onredelijke vertraging van de procedure: art. 20 lid 1 en 2 Rv. Zowel in Rv als in het Landelijke procesreglement wordt concrete invulling gegeven aan art. 20 Rv. Zo gelden er bijvoorbeeld duidelijke termijnen voor het indienen van processtukken.

Openbaarheid van zitting en uitspraak

Het openbaarheidsbeginsel heeft betrekking op de openbaarheid van de zitting en de openbaarheid van de uitspraak. Zittingen moeten in beginsel in het openbaar plaatsvinden: art. 27 lid 1 Rv. Een uitzondering hierop kan echter worden gemaakt wanneer de goede zeden, de openbare orde, de nationale veiligheid, de belangen van minderjarigen, de bescherming van het privéleven van procespartijen of het belang van een goede rechtspleging besloten behandeling noodzakelijk maken (art. 27 lid 1 aanhef en sub a tot en met d Rv).

Ook de uitspraak moet in het openbaar plaatsvinden, aldus art. 29 lid 1 Rv. Op deze regel kan geen uitzondering worden gemaakt. Overigens moet de term uitspraak hier niet letterlijk worden genomen. Het doen van een uitspraak betekent in civiele zaken dat de rechter zijn schriftelijke beslissing geeft en dat deze voor de betrokken partijen (digitaal) beschikbaar (en daarmee: openbaar) is.

Motiveringsbeginsel

Behalve dat de uitspraak openbaar moet zijn, moet de rechter zijn uitspraak motiveren (art. 30 Rv). Dit wordt ook wel met redenen omkleed genoemd. De uitspraak moet de grondslagen bevatten voor de beslissing en de argumenten waarop de rechter zijn beslissing heeft gebaseerd.

Geen rechtsweigering en volledige beslissing

De rechter dient in alle gevallen een beslissing te geven over het geschil dat aan hem is voorgelegd: hij mag niet weigeren om een uitspraak te doen, aldus art. 26 Rv en art. 13 Wet algemene bepalingen. Bovendien moet de eindbeslissing van de rechter volledig zijn: de eindbeslissing moet alle geschilpunten betreffen (art. 23 Rv). Deze uitgangspunten houden

verband met het recht op rechtspraak: elke procespartij heeft het recht om zijn zaak volledig aan een overheidsrechter voor te leggen en (als gevolg) een uitspraak te verkrijgen.

Recht op
rechtspraak

Beginsel van partijautonomie

Het beginsel van partijautonomie (art. 24 Rv) wil zeggen dat de grondslag voor de beslissing van de rechter wordt gevormd door de stellingen van de procespartijen. Anders gezegd: partijen bepalen de omvang van de gerechtelijke procedure. De burgerlijke rechter is lijdelijk. Dat wil zeggen dat hij alleen oordeelt over vorderingen, verzoeken, verweren, stellingen en argumenten die partijen aan hem voorleggen (zie voorbeeld 1.8). De rechter kan om die reden niet méér, of iets anders toewijzen dan hetgeen wordt gevorderd of verzocht. Omdat het beginsel van partijautonomie met de lijdelijkheid van de rechter verband houdt, wordt het ook wel het lijdelijkheidsbeginsel genoemd.

Lijdelijkheids-
beginsel

VOORBEELD 1.8

Lucas uit de openingscasus vordert bij de rechter een veroordeling van Future Phones tot het herstellen van zijn telefoon. De rechter zal en mag zich in de procedure alleen richten op deze vordering. Zou de rechter tot het oordeel komen dat herstel in deze zaak juridisch onmogelijk is, dan dient de rechter de vordering van Lucas af te wijzen. De rechter mag niet uit eigen beweging ('ambtshalve') de vordering van Lucas wijzigen, door bijvoorbeeld ontbinding van de koopovereenkomst uit te spreken. Lucas heeft dit niet gevorderd, dus de rechter mag dit niet toewijzen.

Ambtshalve aanvulling van rechtsgronden

Van het lijdelijkheidsbeginsel moet worden onderscheiden de verplichting van de rechter om, indien nodig, op eigen initiatief de rechtsgronden aan te vullen (art. 25 Rv). Als een procespartij zijn vordering of verweer baseert op een onjuiste rechtsgrondslag, moet de rechter de procespartij te hulp schieten door de juiste rechtsgrond aan te vullen. Voorwaarde is wel dat de procespartij voldoende feiten en omstandigheden aanvoert om de juiste rechtsgrond te kunnen onderbouwen: op grond van het zojuist besproken art. 24 Rv mag de rechter immers geen feiten aanvullen.

Samenvatting

Het burgerlijk procesrecht is een onderdeel van het privaatrecht. Het heeft betrekking op de manier waarop een civiele procedure moet worden gevoerd en welke regels daarbij gelden. Het burgerlijk procesrecht kent verschillende functies, zoals het handhaven en beïnvloeden van materiële rechten en plichten, het voorkomen van een gerechtelijke procedure, alsook het voorkomen van eigenrichting. Als bronnen van burgerlijk procesrecht gelden allereerst diverse nationale wetten, zoals het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering (Rv) en de Wet op de rechterlijke organisatie (Wet RO). Belangrijke uitwerkingen zijn vastgelegd in Landelijk procesreglementen voor civiele zaken. Daarnaast bestaan als bronnen van burgerlijk procesrecht diverse internationale verdragen en internationale

regelgeving, zoals de EEX-Verordening en het EVRM. Een laatste rechtsbron wordt gevormd door de jurisprudentie.

Uit de verschillende rechtsbronnen vloeit een aantal algemene uitgangspunten voor het burgerlijk procesrecht voort. Het betreft onder meer het recht op rechtspraak en rechtsbijstand, de onafhankelijkheid en onpartijdigheid van rechters, het beginsel van hoor en wederhoor, het recht op een behandeling en beslissing binnen een redelijke termijn, de openbaarheid van de zitting en de uitspraak, het motiveringsbeginsel, het verbod van rechtsweigeren voor de rechter en zijn verplichting tot het geven van een beslissing, het beginsel van partijautonomie, alsmede de ambtshalve aanvulling van rechtsgronden. Deze uitgangspunten vormen enerzijds een leidraad voor de rechter bij de procesvoering, anderzijds een waarborg voor partijen voor een deugdelijke en eerlijke procedure.

Studie-eindvragen

- 1.1** Geef bij elke casus aan of het om materieel of formeel burgerlijk recht gaat.
- a** Mevrouw Nelissen koopt bij garage Rijdend Geluk een nieuwe auto. Partijen spreken af dat de auto een maand na aankoop zal worden geleverd en dat mevrouw Nelissen de auto bij levering moet betalen.
 - b** Mevrouw Nelissen botst bij het ophalen van haar auto tegen een op het terrein van de garage geparkeerde auto. Zowel haar eigen auto als de geparkeerde auto raakt beschadigd.
 - c** Mevrouw Nelissen ontvangt een dagvaarding waarin een schadevergoeding van €5.000 van haar wordt geëist door de heer Van den Bueren, de eigenaar van de beschadigde auto.
 - d** Mevrouw Nelissen wordt door de advocaat van de heer Van den Bueren tijdens een getuigenverhoor ondervraagd over de toedracht van de schade.
 - e** Mevrouw Nelissen betaalt de schadevergoeding van €5.000 aan de heer Van den Bueren.
- 1.2** Geef bij elke casus aan welke functie het burgerlijk procesrecht vervult.
- a** Dommelen bv ontvangt namens Multigebak bv, na diverse sommaties wegens achterstallige betalingen, een processtuk waarin door Multigebak bv betaling van de openstaande rekeningen à €1.000 wordt geëist.
 - b** De heer Lopen gebruikt sinds 25 jaar het straatje dat hoort bij het huis van de heer Greque om zijn achtertuin te bereiken. De heer Greque verkoopt zijn huis aan de heer en mevrouw Kimmen, die bezwaar maken tegen het gebruik van het straatje door de heer Lopen. De heer Lopen claimt het recht van overpad te hebben verworven. De heer en mevrouw Kimmen stellen echter dat dit nooit is vastgelegd en dat dit recht dan ook niet bestaat. De heer Lopen besluit zich tot de rechter te wenden.
 - c** Na een emotionele breuk met haar vriend is Sanne Veursen weer vrijgezel. Na verloop van tijd ontmoet zij Denis van Beek en na enige tijd gaan zij samenwonen. De ex-vriend van Sanne komt hier achter en is woest. Hij begint Sanne en Denis te stalken. Enige tijd later vinden er vernielingen plaats aan het huis waar Sanne en Denis wonen en wordt de auto van Sanne beschadigd. Sanne en Denis vermoeden dat de vernielingen het werk zijn van Sannes ex en Denis wil hem persoonlijk gaan aanpakken. Sanne besluit zich tot de rechter te wenden.
- 1.3** In een procedure tussen Zakeninformatie.nl bv en Zakeninfo bv (inzake een conflict over de handelsnaam) stelt Zakeninformatie.nl correspondentie aan de orde waaruit blijkt dat Zakeninfo in eerste instantie niet geprotesteerd heeft tegen het gebruik van de naam Zakeninformatie.nl. De rechter besluit zonder nadere motivering om de correspondentie niet toe te laten tot het proces.
- Welke uitgangspunten worden hier geschonden en op grond waarvan?

- 1.4** De heer Janssen en de heer Bosch zijn in een gerechtelijke procedure verwickeld, omdat de heer Janssen bij de verkoop van een pand aan de heer Bosch niet gemeld zou hebben dat er een daklekkage was. De heer Bosch stelt dat er sprake is van een verborgen gebrek en vordert ontbinding van de koopovereenkomst. In zijn uitspraak oordeelt de rechter dat de koopovereenkomst vernietigd moet worden, omdat er sprake is van bedrog (een wilsgebrek: art. 3:44 BW). Welk uitgangspunt is hier in het geding en waarom?
- 1.5** Tjeerd Roezen is een procedure gestart tegen zijn ex-vrouw, Rosa van Dam. In de procedure verzoekt Tjeerd om een omgangsregeling met zijn kinderen. In de echtscheidingsprocedure heeft de rechter Tjeerd de omgang met zijn kinderen ontzegd vanwege het feit dat Tjeerd zich in het verleden schuldig heeft gemaakt aan onzedelijke gedragingen ten opzichte van zijn kinderen. Bij de mondelinge behandeling van de zaak willen Tjeerds vrienden hem ondersteunen, maar hun wordt de toegang tot de zittingszaal ontzegd. Vervolgens opent de rechter de mondelinge behandeling met de woorden: 'Zo meneer Roezen, u meent uw pedofiele driften inmiddels in bedwang te kunnen houden?' Tjeerd is woest over de gang van zaken.
- a** Is het openbaarheidsbeginsel geschonden nu Tjeerds vrienden de toegang tot de zittingszaal is geweigerd?
 - b** Hoe kan Tjeerd (proberen te) voorkomen dat de rechter de zaak verder behandelt?